

Мелешко Валентина Володимирівна,
методист відділу інформаційно-ресурсного забезпечення,
старший викладач кафедри філософії освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,
м. Одеса, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БІБЛІОТЕЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: ДОСВІД ОБЛАСНОГО МАРАФОНУ «ЦИФРОВИЙ ВСЕСВІТ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК»

Анотація. Стаття присвячена обласному марафону «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек», який був організований з метою підвищення активності бібліотек у соціальних медіа та розвитку цифрових компетентностей бібліотечних працівників. У роботі розглядаються етапи проведення марафону, його мета, досягнення учасників, а також результати в номінаціях «Найкращий сайт бібліотеки», «Найкращий блог бібліотекаря» та «Найкраща бібліотечна сторінка в соціальних мережах». Особливу увагу приділено важливості впровадження цифрових технологій у бібліотечну діяльність та їхній ролі в освітньому процесі.

Ключові слова: обласний марафон, цифрові технології, шкільні бібліотеки, соціальні медіа, віртуальний простір бібліотеки.

Постановка проблеми. Сучасна епоха інформаційних технологій кардинально змінила всі сфери суспільного життя, включаючи освітній процес. Розвиток цифрових технологій сьогодні відкрив нові можливості для навчання та саморозвитку. Це дозволяє не тільки підвищувати рівень освіти, а й забезпечувати можливості для самоосвіти та підвищення кваліфікації. Сьогодні цифрові технології дозволяють створювати індивідуальні освітні траєкторії для кожного учня, враховуючи їх особливості та потреби. Це сприяє більш ефективному засвоєнню знань та розвитку навичок, адже кожен учень має можливість навчатися в зручному для себе ритмі. Таким чином, цифровізація освітнього процесу не тільки підвищує якість освіти, а й сприяє підготовці учнів до життя в сучасному цифровому світі.

Бібліотеки в сучасних освітніх закладах стають важливими платформами, що допомагають впроваджувати нові цифрові можливості в освіту. Вони забезпечують доступ до сучасних технологій та ресурсів, що сприяє підвищенню якості навчального процесу та удосконаленню навичок учнів. Завдяки використанню цифрових інструментів, бібліотеки можуть надавати учням та вчителям доступ до колекцій електронних книг, відеолекцій, онлайн-курсів та інших навчальних матеріалів. Крім цього, бібліотеки активно використовують соціальні мережі, блоги та вебсайти для залучення учнів до читання та саморозвитку. Вони організовують конкурси, освітні заходи та інтерактивні проєкти, які сприяють формуванню критичного мислення та творчих здібностей у молоді. Таким чином, сучасні шкільні бібліотеки у стають не лише центрами знань, а й важливими партнерами в процесі цифровізації освіти, допомагаючи учням та вчителям адаптуватися до нових викликів та можливостей цифрового світу.

Аналіз досліджень. Дослідження особливостей використання соціальних мереж для просування бібліотечних ресурсів можна дослідити у наукових працях авторів: Т. Биркович, І. Вільчинської, О. Борисової, Т. Гранчак, Т. Скітер, О. Дудар, А. Кухтіної, О. Мар'їної, Н. Маранчак, А. Сушко, Т. Яворської та ін. Питання впровадження цифрових технологій у бібліотечну справу, зокрема роботу з електронними ресурсами та автоматизацію бібліотечних процесів, використання соціальних медіа у бібліотеках досліджують Марк Шнайдер, Марі Сноу, Лорін Гаргріус.

Мета статті – оприлюднити та проаналізувати результати діяльності бібліотек закладів освіти Одещини, в рамках проведення обласного марафону «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек»; скерувати діяльність бібліотек у напрямку впровадження цифрових технологій у бібліотечну діяльність; підвищити мотивацію бібліотекарів до саморозвитку та участі у подібних проєктах у майбутньому; сприяти розвитку інформаційної грамотності та цифрових компетенцій у сфері освіти.

Виклад основного матеріалу.

*«Бібліотеки залишаються ключовими інституціями
для забезпечення рівного доступу до знань та інформації у цифрову епоху.» –*

Барбара Стріплінг,
колишній президент Американської бібліотечної асоціації

У сучасному світі цифрові технології змушують бібліотеки швидко адаптуватися до змін та нових вимог. Цифровізація — це перехід людства до нового рівня грамотності, культури та технологій. Це процес

впровадження цифрових приладів, технологій і послуг у всі сфери життя людини. Бібліотечна галузь сьогодні є втіленням цифровізації, носієм і її популяризатором.

Цифровізація бібліотечної галузі сьогодні відбувається у таких напрямках:

- 1) створення та розробка цифрової моделі бібліотеки, де комп'ютеризовано багато напрямків роботи.
- 2) створення накопичення цифрових інформаційних ресурсів;
- 3) створення цифрових послуг;
- 4) підготовка бібліотекарів, які володіють високою цифровою компетенцією.

Наразі ми можемо спостерігати трансформацію доступу користувачів до бібліотечних фондів. Фізична присутність читачів більше не є необхідною умовою, що призвело до спорожнілих читальних залів і створення уявлення про бібліотечну кризу. Однак, в цей час значно збільшилася кількість віртуальних читачів, і цей тренд продовжує зростати завдяки зручності, швидкості та вигідності такого підходу. Це відкриває широкі перспективи для розвитку бібліотечної справи. Функції бібліотеки постійно розширюються та змінюють своє співвідношення. Цифровізація надає нові можливості для посилення традиційних бібліотечних функцій: освітньої, просвітницької, інформаційної, культурно-виховної, меморіальної, дозвільної та комунікативної. Саме ці зміни сприяють тому, що сьогодні в закладах освіти ведеться активна робота щодо створення віртуальних просторів, які дозволяють бібліотекам ефективніше задовольняти потреби учнів та вчителів в інформаційних ресурсах.

Сучасний інформаційно-освітній простір шкільної бібліотеки — є динамічним організованим середовищем, створеним в результаті спільної діяльності всіх структурних підрозділів закладів загальної середньої освіти із застосуванням широкого спектру новітніх інформаційних технологій. У сучасній шкільній бібліотеці кожен користувач має можливість працювати з інформаційними ресурсами внутрішньої мережі та інтернету, електронними колекціями, енциклопедіями, словниками, довідниками, електронними версіями підручників, цифровими копіями зображень, книг і журналів. Він також може переглядати відеофільми, прослуховувати аудіоматеріали, друкувати будь-яку інформацію, необхідну для навчання. Бібліотека сприяє самостійному вдосконаленню знань з рідної та іноземних мов за допомогою інтерактивних технологій.

Віртуальний інформаційний простір шкільної бібліотеки — це онлайн-платформи, які дозволяють бібліотекам надавати свої послуги та ресурси у цифровому форматі. Ці простори можуть включати вебсайти, блоги та сторінки у соціальних мережах, де бібліотеки взаємодіють з учнями, вчителями та громадськістю. Тут розміщуються сучасні навчальні матеріали, електронні каталоги, які дозволяють учням та вчителям швидко знаходити необхідні книги та інші ресурси. Це може включати як друковані, так і цифрові матеріали. Поступово шкільні бібліотеки України починають створювати цифрові архіви, що містять важливі документи, наукові статті, фотографії та інші матеріали, доступні для вивчення та дослідження. Часто вебсайти шкільних бібліотек наповнюються чисельними ресурсами для самоосвіти, зокрема посібниками, довідковими матеріалами, статтями та іншими інформаційними ресурсами.

Створення блогу для шкільної бібліотеки допоможе залучити нових читачів, встановити зв'язок із віддаленими користувачами, поширити інформацію про ресурси бібліотеки, анонсувати події. Тут бібліотекарі розміщують рецензії на книги, статті про сучасну літературу, поради з ефективного читання та навчання. Відвідувачі блогів обговорюють книжкові новинки, послуги, організовують онлайн зустрічі, обмінюються досвідом тощо. Основними принципами ведення будь-якого блогу є періодичність, стислість та індивідуальність. Це означає, що нова інформація на блозі повинна з'являтися регулярно, принаймні двічі-тричі на тиждень. Цікаве та унікальне наповнення блогу є однією з найважливіших складових його успіху.

Соціальні мережі відіграють ключову роль у забезпеченні присутності сучасних бібліотек у віртуальному комунікаційному просторі. Ефективність використання бібліотеками мережових платформ залежить від багатьох чинників, серед яких важливе місце займають:

1. якісне наповнення бібліотечної сторінки контентом;
2. забезпечення належного рівня адміністрування мережевого представництва

Сторінки шкільних бібліотек у соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram, X (Twitter), Telegram та YouTube, допомагають розповсюджувати інформацію про нові надходження, освітні заходи, конкурси та інші активності. Інформаційно-комунікаційне середовище, створене завдяки представленню бібліотек у соціальних мережах, відкриває нові можливості для організації інтерактивної взаємодії між бібліотекою та її користувачами, полегшує доступ до бібліотечних ресурсів та послуг і сприяє формуванню образу бібліотеки як сучасного інформаційного центру.

Таким чином, віртуальні платформи шкільних бібліотек допомагають ефективніше задовольняти потреби учнів та учителів в інформаційних ресурсах, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та матеріалів. Завдяки цьому бібліотеки стають важливими центрами знань у цифрову епоху.

З метою сприяння підвищення активності шкільних бібліотек у соціальних медіа, зростання мотивації бібліотечних фахівців щодо впровадження актуальних форм і методів бібліотечно-інформаційного обслуговування, розвитку професійних компетентностей щодо використання сучасних інформаційних технологій та ресурсів, зростання культурного рівня користувачів шкільних бібліотек у 2024 році було започатковано і проведено обласний марафон «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек».

Організатори проєкту КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», Одеська національна наукова бібліотека та Центральна міська бібліотека імені І.Я. Франка об'єднали зусилля для успішної реалізації заходу. У дружній співпраці вони ретельно переглядали матеріали та одногосно обирали переможців, демонструючи професіоналізм і неупередженість. Відділ інформаційно-ресурсного забезпечення у співпраці зі співорганізаторами виконував роль методичної платформи, що регулював та координував усі аспекти цього заходу.

Обласний марафон складався з трьох етапів і включав подання заявок, оцінювання та нагородження переможців. Організаторами було визначено три номінації:

1. «Найкращий сайт бібліотеки».
2. «Найкращий блог бібліотекаря».
3. «Найкраща бібліотечна сторінка в соціальних мережах».

Також організації-партнери Марафону мали право на введення додаткових номінацій для заохочення бібліотек-учасниць. До участі у марафоні долучилися бібліотечні фахівці закладів загальної середньої освіти.

Методисти відділу інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» активно працюють із фахівцями шкільних бібліотек Одещини на курсах підвищення кваліфікації. Завдяки цій співпраці стало зрозуміло, що значна кількість бібліотечних фахівців вже успішно впроваджують зв'язок із користувачами через блоги, сайти та соціальні мережі, проте, не всі бібліотекарі ризикнули подавати заявки на участь у марафоні, зберігаючи свої досягнення поза увагою професійної спільноти.

Після опрацювання усіх заявок, поважними членами журі були визначені переможці і їх імена було оголошено 27 вересня 2024 року на урочистому закритті обласного марафону «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек». Захід відбувся напередодні Всеукраїнського дня бібліотек, у приміщенні Одеської національної наукової бібліотеки. Учасники та переможці отримали цінні книжкові призи які, сподіваємося, стали гідним доповненням до їхніх бібліотечних фондів.

Таким чином, у оголошених номінаціях перемогли:

Номінація «Кращий сайт бібліотеки» – Анастасія Макаренко, бібліотекар Одеського ліцею №10 імені льотчиків-космонавтів Г.Т. Добровольського та Г.С. Шоніна.

Цей бібліотечний вебсайт допомагає учням школи отримати швидкий доступ до навчальних матеріалів, електронних книг та інших ресурсів. Відвідувачі сайту мають доступ до багатьох корисних рубрик, наприклад: «Нова українська школа», «Підготовка до складання НМТ», «Медіаграмотність», «Все про булінг», «Для вчителів і батьків» тощо. Пані Анастасія створює унікальні віртуальні книжкові виставки, які заохочують до читання відвідувачів її сайту.

Ознайомитися із сайтом переможниці можна за цим посиланням:
<https://sites.google.com/view/school10odessa/>

Номінація «Кращий блог бібліотекаря» – Надія Гніпа, завідувач бібліотеки Одеського ліцею №56.

Пропонуємо ознайомитись із ресурсами авторки за посиланнями:

https://nadyagnipa56.blogspot.com/p/blog-page_1.html?m=1
<https://nadyagnipablog.blogspot.com/?m=1>

Її бібліотечні блоги, є гарним прикладом і справжнім натхненням для інших бібліотечних працівників, оскільки вони забезпечують швидкий та зручний доступ до різноманітних інформаційних ресурсів та сприяють формуванню позитивного іміджу бібліотеки.

Окрім того, пані Надія створила Канал YouTube, його використання у бібліотечній діяльності має численні переваги, сприяючи більшій залученості користувачів та підвищенню рівня інформованості. На цьому каналі можна ознайомитись із багатьма роликами про події у школі та бібліотеці, є ролики присвячені пам'ятним і знаменним датам в Україні та світі, авторські буктрейлери до програмних творів.

Канал «Одеський ліцей 56. Бібліотека» можна переглянути за посиланням: <https://www.youtube.com/@biblio56>

Номінація «Краща бібліотечна сторінка у соціальних мережах» – Ірина Павліщева, завідувач бібліотеки Військово-морського ліцею імені віцеадмірала Володимира Безкоровайного, перегляд за посиланням: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064042390195>.

Ця сторінка є віртуальним простором, де читачі можуть дізнатися про активну роботу бібліотеки та ініціативи бібліотекарів Військово-морського ліцею імені віцеадмірала Володимира Безкоровайного. Тут читачі знайомляться з новими надходженнями, переглядають віртуальні виставки, діляться враженнями про прочитане, тощо. Творчий колектив цієї бібліотеки активно спілкується зі своїми підписниками, сторінка наповнена публікаціями світлин та відео бібліотечних заходів: лекції, читання, майстер-класи та інші культурні події. Завдяки використанню соціальної мережі Facebook збільшується кількість читачів, підтримується інтерес до читання та культурних заходів бібліотеки.

Ще раз вітаємо наших переможців та дякуємо всім колегам, хто долучився до нашої ініціативи.

Висновки. Проведений аналіз результатів обласного марафону «Цифровий всесвіт шкільних бібліотек» дозволяє зробити низку важливих висновків щодо стану впровадження цифрових технологій у бібліотечну діяльність закладів освіти Одещини.

По-перше, реалізація подібних проєктів демонструє високу ефективність у стимулюванні розвитку цифрових компетентностей бібліотечних фахівців. Учасники марафону продемонстрували значний потенціал у створенні та підтримці різноманітних цифрових платформ – від персональних блогів до повноцінних вебсайтів та активних сторінок у соціальних мережах.

По-друге, результати марафону засвідчили, що шкільні бібліотеки активно трансформуються в сучасні інформаційно-освітні центри, які успішно поєднують традиційні бібліотечні функції з інноваційними формами комунікації з користувачами. Створені учасниками цифрові ресурси не забезпечують лише доступ до інформації, але й сприяють формуванню нової культури читання та взаємодії з бібліотекою.

По-третє, досвід проведення марафону підтвердив необхідність системної методичної підтримки бібліотечних працівників у процесі опанування цифрових технологій. Співпраця між КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», Одеською національною науковою бібліотекою та Центральною міською бібліотекою імені І.І. Франка створила ефективну платформу для такої підтримки.

Перспективними напрямками подальшого розвитку розпочатої ініціативи вбачаються:

- розширення географії учасників через залучення бібліотек з інших регіонів України;
- створення постійно діючої платформи для обміну досвідом між бібліотечними фахівцями;
- розробка методичних рекомендацій щодо впровадження успішних практик цифровізації бібліотечної діяльності;
- системи започаткування менторської підтримки для бібліотекарів, які лише починають опановувати цифрові технології.

Результати марафону переконуються, що цифрова трансформація шкільних бібліотек є не лише вимогою часу, але й реальною можливістю підвищити якість бібліотечних послуг та зробити бібліотеку більш привабливою для сучасного користувача. Подальше впровадження подібних ініціатив сприятиме формуванню нового покоління бібліотечних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах цифрового суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бірквич, Т. І., & Морозова, Я. А. (2024). Особливості використання соціальної мережі для просування бібліотечних ресурсів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури та мистецтва*, 1, 56-62. <https://journals.uran.ua/visnyknakkim/article/view/302029/294079>

Горбань Ю., Гайсинюк Н. (2023). Соціальні мережі в діяльності бібліотек закладів вищої освіти України. *Журнал наукових досліджень*, 4 (2), 45-52. <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1554>

Долгушин, Т. В., & Величко, В. К. (2019). *Бібліотеки, Інтернет та соціальні мережі: важливість участі*. Обласна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка. http://library.ck.ua/files/2019/07/Metod_Internet.pdf

Недотишко, І., Білоус, Л., & Вількова, Т. (2023). Соціальні мережі як рекламний ресурс сучасної бібліотеки. *Бібліотекознавчі студії*, 15 (3), 112-125. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48434/1/275141-Текст%20статті-634212-1-10-20230307.pdf>

Спаскова, О. П., Панченко, І. В., & Максим, О. А. (Ред.). (2023). *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи*. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. <https://library.pdpu.edu.ua/images/2023/statti/library.pdf>

Хемчян, І. І., Рубан, А. І., & Гончаренко, О. Л. (2021). *Створення сучасного інформаційно-освітнього простору шкільної бібліотеки*. НАПН України. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/Modern_library_space.pdf

REFERENCES

Birkovych, T. I., & Morozova, Ya. A. (2024). Osoblyvosti vykorystannia sotsialnoi merezhi dlia prosuvannia biblioteknykh resursiv. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury ta mystetstva , 1 , 56-62. <https://journals.uran.ua/visnyknakkim/article/view/302029/294079>

Horban Yu., Haisyniuk N. (2023). Sotsialni merezhi v diialnosti bibliotek zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy. Zhurnal naukovykh doslidzhen, 4 (2), 45-52. <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1554>

Dolhushyn, T. V., & Velychko, V. K. (2019). Biblioteki, Internet ta sotsialni merezhi: vazhlyvist uchasti . Oblasna naukova biblioteka imeni Tarasa Shevchenka. http://library.ck.ua/files/2019/07/Metod_Internet.pdf

Nedotyshko, I., Bilous, L., & Vilkova, T. (2023). Sotsialni merezhi yak reklamnyi resurs suchasnoi biblioteki. Bibliotekoznavchi studii , 15 (3), 112-125. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48434/1/275141-Текст%20статті-634212-1-10-20230307.pdf>

Spaskova, O. P., Panchenko, I. V., & Maksym, O. A. (Red.). (2023). *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи*. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. <https://library.pdpu.edu.ua/images/2023/statti/library.pdf>

Khemchian, I. I., Ruban, A. I., & Honcharenko, O. L. (2021). *Створення сучасного інформаційно-освітнього простору шкільної бібліотеки*. НАПН України. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/Modern_library_space.pdf

Valentina Meleshko,

Methodologist of the Department of Information and Resource Provision,
senior lecturer of the Department of Philosophy of Education
of Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine

IMPLEMENTATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN LIBRARY ACTIVITIES: EXPERIENCE OF THE REGIONAL MARATHON «DIGITAL UNIVERSE OF SCHOOL LIBRARIES»

Abstract. The article is dedicated to the regional marathon «Digital Universe of School Libraries», organized to enhance library activity on social media and develop the digital competencies of library professionals. The paper examines the stages of the marathon, its goals, participants' achievements, and the results in the categories «Best Library Website», «Best Librarian Blog» and «Best Library Page on Social Media». Particular attention is paid to the importance of implementing digital technologies in library activities and their role in the national-patriotic education of student youth.

Keywords: regional marathon, digital technologies, school libraries, social media, virtual library space.

Дата надходження до редакції 17.11.2024

© Мелешко В. В., 2024